

Ombwdsmon Ombudsman

OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU
PUBLIC SERVICES OMBUDSMAN FOR WALES

**Eisiau cwyno bod
cynghorydd
awdurdod lleol
wedi torri'r cod
ymddygiad?**

- Chi a'r Ombwdsmon

Pwy ydym ni

Yn Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mae gennym bwerau cyfreithiol i ymchwilio i gwynion am wasanaethau cyhoeddus a darparwyr gofal annibynnol yng Nghymru. Rydym hefyd yn ymchwilio i gwynion bod cynghorwyr llywodraeth leol wedi torri cod ymddygiad ei hawdurdod. Rydym yn annibynnol oddi wrth bob corff llywodraeth ac mae ein gwasanaeth yn ddi-dduedd ac yn rhad ac am ddim.

Gallwn ystyried cwynion am ymddygiad aelodau'r canlynol:

- cyngorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol;
- cyngorau cymuned;
- awdurdodau tân, ac awdurdodau'r parciau cenedlaethol; a
- phanelau heddlu a throsedd.

Mae gan bob un o'r rhain god ymddygiad sy'n nodi'n fanwl sut y dylai aelodau gydymffurfio ag egwyddorion cydnabyddedig ymddygiad mewn bywyd cyhoeddus.

Pwy all gyflwyno'r gŵyn ac am beth y gallwch gwyno?

Gall unrhyw un gyflwyno cwyn, ar yr amod bod ganddynt wybodaeth uniongyrchol am yr ymddygiad y maent yn cwyno amdano.

Os ydych chi eich hun yn gynghorydd, mae'n ddyletswydd arnoch yn unol â chod eich awdurdod, i dynnu sylw at unrhyw dystiolaeth sydd gennych fod un o'ch cyd-gynghorwyr wedi torri'r cod. Os ydych yn gynghorydd sir a bod gan eich awdurdod broses datrysiad lleol ac eich bod yn dymuno cyflwyno cwyn yn erbyn cynghorydd arall o fewn eich awdurdod, dylech yn y lle cyntaf gyflwyno eich cwyn i'r Swyddog Monitro. Y rheswm dros hyn yw ei bod hi'n bosibl y gall eich cwyn gael ei datrys yn lleol heb ymwneio â ni. Er hynny, rhaid ichi gofio bod hefyd gennych gyfrifoldeb o dan y cod i beidio â gwneud honiadau er mwyn poenydio aelod arall.

Mae enghreifftiau o'r ffyrdd y gallai aelod dorri cod ymddygiad awdurdod yn cynnwys:

- ymddwyn mewn ffordd sy'n dwyn anfri ar yr awdurdod;
- defnyddio'i swydd yn annheg er mwyn cael mantais personol neu fantais i rywun arall – neu fychanu rhywun arall;
- defnydd amhriodol o adnoddau'r awdurdod;
- methiant i ddatgan cysylltiad;
- ymddygiad gormesol;
- methiant i drin pawb yn gydradd; a
- datgelu gwybodaeth gyfrinachol am unigolion heb reswm da.

Materion nad ydynt yn gallu ymchwilio iddynt

- Cwynion am ymddygiad cyflogeion unigol yr awdurdod.
Fodd bynnag, os arweiniodd eu hymddygiad at driniaeth a oedd yn annheg â chi, neu at dderbyn gwasanaeth gwael, gallwch gwyno am yr awdurdod ei hun. Mae taflen ar wahân ar gael i'ch helpu i wneud hyn.
- Cwynion na chawsant eu cyflwyno'n ysgrifenedig, neu a gyflwynwyd yn ddienw.

Sut mae cyflwyno cwyn?

- Mae'n rhaid i chi fod yn barod i'r aelod a'r awdurdod dan sylw gael gwybod pwy ydych a'r hyn a ddywedoch yn eich cwyn. Rhaid ichi hefyd fod yn barod ar gyfer y posibilrwydd y gall ddod yn wybodaeth gyhoeddus. Efallai y bydd angen i chi gael eich cyfweld fel rhan o unrhyw ymchwiliad.
- Mae'n rhaid i chi gyflwyno'ch cwyn yn ysgrifenedig, a gorau oll os byddwch yn defnyddio'r ffurflen ar ein gwefan. Os nad ydych yn gallu gwneud hyn eich hunain, cysylltwch â ni ar 0300 790 0203. Yr unig eithriad i hyn yw os ydych yn gwneud cwyn chwythu'r chwiban.
- Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym yn union sut wnaeth yr aelod dorri cod ei awdurdod yn eich tyb chi. (Mae'n rhaid i chi roi rhywfaint o dystiolaeth uniongyrchol i ategu hyn – ni fyddwn yn ymchwilio i gŵyn sy'n seiliedig ar rywbeth y mae rhywun arall wedi'i ddweud wrthyh.)

Beth fydd yn digwydd wedi i chi gwblhau'r ffurflen gwyno a'i dychwelyd atom?

Byddwn yn ysgrifennu atoch i gydnabod derbyn y gŵyn. Wedyn byddwn yn ei hasesu er mwyn penderfynu a fyddwn yn ymchwilio iddi. Weithiau, efallai y bydd angen i ni gysylltu â chi er mwyn cael mwy o eglurhad ar agwedd benodol ar y gŵyn. Os byddwn yn penderfynu peidio ag ymchwilio iddi, byddwn yn egluro wrthyh beth yw'r rheswm. Os byddwn yn penderfynu cynnal ymchwiliad byddwn yn eich hysbysu pan fo'r ymchwiliad wedi cychwyn, ac yn rhoi gwybod i chi'r canlyniad.

Mae gennym ddisgresiwn i benderfynu a fyddwn yn ymchwilio i unrhyw gŵyn. Mae rhai o'r cwynion y byddwn yn eu derbyn yn rhy ddibwys i warantu ymchwiliad.

Mae nifer o'r cwynion yr ydym yn eu derbyn yn ymwneud â phethau anfoesgar neu ddadleuol y mae aelodau wedi'u dweud. Nid yw'r cod wedi'i fwriadu i fod yn rhwystyr i ddadleuon gwleidyddol grymus.

Wrth benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn yn ymwneud â thorri'r cod ymddygiad, rydym yn rhoi prawf dau gam ar waith:

- yn gyntaf, awn ati i sefydlu a oes tystiolaeth bod y cod wedi'i dorri mewn gwirionedd;

-
- os oes, yna ystyriwn a fyddai'r toriad honedig, os caiff ei brofi, yn debygol o arwain at gosbi'r aelod. Wrth wneud ein penderfyniad, rydym yn ystyried canlyniadau achosion blaenorol sydd wedi cael eu hystyried gan bwyllgorau safonau a Phaneli Dyfarnu ledled Cymru.

Os deugn i'r casgliad bod y cam cyntaf o'r prawf dau gam wedi ei gwrdd ond nid yr ail gam, fe fyddwn yn ysgrifennu at Swyddog Monitro'r awdurdod lleol perthnasol yn datgan ei fwriad i beidio ag ymchwilio i'r gŵyn. Byddwn yn gofyn i'r Swyddog Monitro a yw yn dymuno ymchwilio i'r mater ar lefel leol. Os yw'r Swyddog Monitro yn cytuno nad oes gofyn ymchwilio i'r gŵyn, caiff yr achwynydd ei hysbysu o'r penderfyniad i beidio ag ymchwilio. Os yw'r Swyddog Monitro yn dweud bod ymchwiliad lleol yn briodol, yna yn ôl yr hyn a ganiateir gan y gyfraith, bydd y mater yn cael ei drosglwyddo i'r Swyddog Monitro ar gyfer ei ymchwiliad lleol ei hun.

Beth yw'r canlyniadau posib yn dilyn ymchwiliad?

Byddwn yn ymchwilio yn drylwyr ac yn deg. Byddwn yn gweithredu mor gyflym â phosibl. Bydd yr amser a gymer i gynnal ymchwiliad yn amrywio gan ddibynnu pa mor gymhleth ydyw. Fel arfer bydd yn cael ei gwblhau o fewn naw mis. Byddwn yn cadw mewn cysylltiad â chi gan roi gwybod pa gynnydd sy'n cael ei wneud. Gallwn atal ymchwiliad ar unrhyw bryd os yr ydym o'r farn bod hynny'n briodol,

[Eisiau cwyno bod cynghorydd awdurdod lleol wedi torri'r cod ymddygiad?](#)

Unwaith i ni gwblhau ein hymchwiliad, gallwn benderfynu nad oes tystiolaeth fod y cod wedi'i dorri, neu nad oes angen cymryd unrhyw gamau pellach.

Os byddwn yn dod i'r casgliad bod tystiolaeth i'w chael sy'n cyfiawnhau hynny, byddwn yn anfon adroddiad ffurfiol naill ai at bwyllgor safonau'r awdurdod neu, yn dibynnu ar yr amgylchiadau, at Banel Dyfarnu Cymru. Efallai y gofynnir i chi roi tystiolaeth iddynt. Hwylfydd i benderfynu a dorrwyd y cod ymddygiad ac, os felly, pa gosb y dylid ei rhoi i'r aelod dan sylw. Y gosb uchaf y gall pwyllgor safonau ei roi i aelod yw ei wahardd o'i swydd am chwe mis a'r gosb uchaf y gall dribiwnlys o'r Panel Dyfarnu ei roi yw diarddeliad am bum mlynedd.

Cyfathrebu â ni

Rydym yn cydnabod bod yn well gan wahanol bobl gyfathrebu â ni mewn ffyrdd gwahanol. Er enghraifft, efallai y byddai'n well gan rai pobl gysylltu â ni dros y ffôn yn hytrach nac yn ysgrifenedig ac mae'n well gan rai pobl dderbyn gwybodaeth gennym mewn fformatau gwahanol megis ar dâp neu CD. Mae gan eraill ddewis iaith (mae'r daflen hon ar gael mewn Arabeg, Bengaleg, Cantoneg, Ffrangeg, Hindi, Pwyleg, Somalieg ac Wrddw). Rhowch wybod inni beth yw eich gofynion a byddwn yn gwneud ein gorau i ddiwallu eich anghenion.

Ar adegau anodd neu drafferthus, gall rhai pobl ymddwyn yn groes i'w cymeriad. Efallai y bu amgylchiadau trist neu ofidus yn

arwain at y gŵyn. Ni ystyriwn ymddygiad fel un annerbyniol dim ond am fod rhywun yn rymus neu'n benderfynol.

Credwn y dylai pob achwynydd fod â'r hawl i gael eu clywed, eu deall a'u parchu. Fodd bynnag, mae'r un hawliau yn berthnasol i'n staff. Felly, disgwylwn i chi fod yn gwrtais a foesgar wrth ymwneud â ni. Ni fyddem yn cydymddwyn ag ymddygiad ymosodol neu amharchus, nac orchmynion neu ddyfalbarhad afresymol.

Sut i gysylltu â ni

Ffôn 0300 790 0203

E-bost holwch@ombwdsmon.cymru

Ewch i'r wefan www.ombwdsmon.cymru

Ysgrifennwch at: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus
Cymru 1 Ffordd yr Hen Gae, Pencoed CF35 5LJ

Gallwch hefyd ein dilyn ar Twitter: @Ombwdsmon

Tachwedd 2019

Argraffwyd ar bapur wedi ei ailgylchu 100%